

ment i tractant de comprovar les Guies i Itineraris, com per exemple la de V. Buron, que detectaren aquestes esglésies de difícil accés, en alguns casos. Podríem esmentar que l'antiguitat acceptada o sospitada per X. Barral ha estat de vegades corroborada per treballs arqueològiques o reaprofitaments en els edificis entre els quals podem triar, per exemple, els tres fragments de placa, probablement de la segona meitat del s. VII, de l'església de Sant Martí de Mata (p. 252), que hem identificat en un estudi recent com una deposició de relíquies, una dedicació d'església, o les dues coses alhora¹.

L'última part de l'obra és un apèndix amb la relació de «les esglésies considerades pre-romàniques en alguna publicació però no incloses en el catàleg», que ajuda a aclarir el mètode de classificació i la tria duta a terme per l'autor. Segons la mateixa metodologia, però lògicament més breu, es fa la fitxa de 114 esglésies, en algunes de les quals hi ha dubtes fins i tot del seu caràcter religiós (Roses, p. 269); altres exemples, però, han aixecat, o continuaran aixecant, polèmiques², car l'amplitud i novetat de la catalogació de X. Barral té el mèrit de posar damunt la taula la discussió de problemes pendents que tant de bo trobin la seva solució en properes investigacions arqueològiques; això permetria de re-

cuperar definitivament per al nostre art pre-romànic algunes esglésies encara suspectes, però molt possiblement del segle X, que el desig d'objectivitat de l'autor ha dut a incloure en aquest inventari final.

Per cloure aquesta recensió podem dir que X. Barral ens ha donat, una vegada més, testimoniatge de la seva manera de fer les coses, amb pulcritud i exhaustivitat. A partir d'ara és diferent el panorama del nostre art dels segles IX i X, i caldrà valorar els seus nombrosos exemples i la seva significació com un art desenvolupat a cavall del món àrah i carolingi amb personalitat pròpia, que serveix d'enllaç sense terrabastalls entre la forta tradició romana de Catalunya i la consolidació de l'art romànic al segle XI.

Isabel Rodà

Guia dels Arxius Històrics de Catalunya, 1

Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya,
Barcelona, 1982,
192 pp., 24 làmines

El Servei d'Arxius de la Direcció General del Patrimoni Escrit i Documental del Departament de Cultura de la Generalitat ha iniciat amb òptim criteri la publicació d'una *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. L'elaboració d'aquesta guia ha estat encomanada als millors coneixedors de cada arxiu, és a dir, als responsables directes de la seva custòdia i ordenació, els quals han dut a terme la tasca informativa amb una exposició breu, però substancial.

¹ G. FABRE, M. MAYER, I. RODÀ, *Inscripcions romanes de Mataró i la seva àrea (Epigrafia romana del Maresme)*, Mataró, 1983, núm. 27, pp. 75-77.

² M. PAGÈS i PARETES, a «Amics de l'Art romànic», circular núm. 15, pp. 161-162, per a les esglésies de Sant Silvestre de Vallfana, Sant Cristòfol i Santa Creu d'Olorda.

El primer volum va dedicat a sis arxius: l'Arxiu Històric «Fidel Fita» d'Arenys de Mar, descrit per Josep M. Pons i Guri (pp. 7-33); l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera, per Josep M. Llobet i Portella (pp. 35-49); l'Arxiu Històric Municipal d'Igualada, per Pau Llacuna i Ortínez (pp. 51-77); l'Arxiu Històric Municipal de Sitges, per Vinyet Panyella (pp. 79-124); l'Arxiu Històric de Terrassa, per Pere Puig i Ustrell, i per Josep Sanllehí i Ubach (pp. 125-170); i l'Arxiu Històric Municipal de Valls, per Joan Papell i Tardiu (pp. 171-192).

La informació que hom dóna sobre els fons servats en cada arxiu ve precedida sempre per una breu notícia que detalla la seva localització, telèfon, ho-

rari, director i, en el seu cas, col·laboradors. Tot seguit, se'ns assabenta de l'origen i creació de l'arxiu, hom passa després a l'exposició de les distintes seccions amb una bona descripció de cada una d'elles i, si s'escau, no es deixa de fer referència a les sèries pendents de classificació.

No cal dir que una obra d'aquesta mena ha de retre un servei inestimable als investigadors, els quals orientarà en llurs recerques. Felicitem, doncs, els promotors de tan encertada iniciativa i els autors d'aquesta primera guia, la qual desitgem que ben aviat es vegi acompanyada de la dels altres arxius històrics de casa nostra.

J. Alturo i Perucho